

**АВТОМАТИЗОВАНІ ЗАСОБИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНИМ КАПІТАЛОМ**

У даній статті проведено аналіз основних програмних продуктів для автоматизації управління організаційним капіталом на вітчизняних підприємствах. Представлено характеристику особливостей використання різних програмних засобів автоматизації організаційного капіталу на вітчизняних підприємствах різних галузей економіки. Визначено їх основні переваги та недоліки, досліджено функції та можливості програмних засобів. Обґрунтовано найбільш ефективний програмний продукт за критерієм ціна/якість для покращення управління організаційним капіталом та забезпечення підвищення прибутковості та економічного зростання підприємств України.

Ключові слова: організаційний капітал, інтелектуальний капітал, автоматизовані засоби, нематеріальні активи.

A. O. AZAROVA, T. V. OSTAPCHUK, O. O. MOROZ
Vinnytsia National Technical University

MEANS OF IMPROVING MANAGEMENT ORGANIZATIONAL CAPITAL

This article analyzes the basic software for automating management of organizational capital in domestic enterprises. Presented characteristic features using various software tools automate organizational capital in domestic enterprises of various industries. Defined their main advantages and disadvantages researched features or software. Proved the most effective software for the criterion of price / quality management to improve organizational capital and improving the efficiency of use of intellectual resources, to provide increasing intellectual capital, and its structure and organization.

Keywords: organizational capital, intellectual capital, automated equipment, intangible assets.

Постановка питання у загальному вигляді. Сучасний стан вітчизняної економіки характеризується, з одного боку, глобально-інтеграційними процесами вступу до світової економічної спільноти, а з іншого – низьким рівнем розвитку науково-технічної бази, моральним зношуванням матеріальних активів і дефіцитом фінансових ресурсів для їх модернізації, що сприяє підвищенню ролі інформаційно-інтелектуальних факторів функціонування українських підприємств. У зв'язку з цим набуває особливого значення організаційний капітал підприємства, що генерує нові знання, які набувають форми інтелектуальної власності та забезпечують формування економіки інноваційного типу. Без поширення організаційного капіталу (ОК) у всі сфери діяльності підприємства є неможливим становлення економіки знань та інноваційного розвитку, тому багато провідних фінансових компаній зацікавлені більше у розвитку своїх нематеріальних активів, оскільки розуміють що вони становлять основну конкурентну перевагу сьогодення. Проте для того, щоб забезпечити конкурентоспроможність підприємства, необхідно вміти оцінювати такий капітал і ефективно ним управляти.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням питань, пов'язаних з ОК, присвячені праці багатьох відомих закордонних вчених, зокрема, таких як Т. Стюарт, Г. Беккер, Л. Едвінссон, М. Мелоун, та вітчизняних науковців: Возняк Г., Бенювська Л., Білоуса Н. Б., Бояринову К. О., Чухна А. А. [1–7] та ін. В їх працях головну увагу зосереджено на інтелектуальному капіталі, а поняття організаційного капіталу, його структури та показників оцінювання його вартості розглядаються фрагментарно, висвітлюючи лише окремі аспекти організаційного капіталу, не даючи цілісного уявлення про нього.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На наш погляд, головною проблемою в управлінні ОК й досі залишається питання засобів автоматизації, які є важливою складовою функцією управління підприємством, але, на жаль, сьогодні ця тема залишається недостатньо опрацьованою. Низький рівень автоматизованих засобів призводить до зниження ефективності управління ОК, що є перешкодою на шляху підвищення загальної ефективності фінансово-господарської діяльності, мінімізувати витрати за рахунок використання інноваційних ресурсозберігаючих технологій, підвищити якість продукції та ефективність управління діяльністю на основі впровадження інформаційних технологій, стимулювати збут продукції на основі використання засобів індивідуалізації, забезпечити розроблення і використання інноваційної продукції, отримати додатковий дохід у формі ліцензійних платежів на використання об'єктів інтелектуальної власності

Формування цілей статті. Обґрунтування оптимального автоматизованого засобу для управління ОК на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. За минулі роки відбулося скорочення чисельності вчених і кваліфікованих працівників, що свідчить про домінування в економіці України застарілих технологій і слабкість її інноваційних процесів. Недооцінка ролі інтелектуального капіталу та недостатньо ефективне його використання призвели до набуття виробництвом яскраво вираженого трудомісткого та сировинного характеру, який властивий доіндустріальній стадії розвитку суспільства. Подолання цих

труднощів та забезпечення вирішення складних господарських та фінансових проблем можливі за умови створення, мобілізації й використання інтелектуальних ресурсів, зокрема організаційного капіталу.

Організаційний капітал – об'єкт купівлі-продажу, що містить інституційні знання, програмне забезпечення, систему економічної безпеки, БД, організаційну структуру, патенти, товарні знаки, а також організаційні механізми, що забезпечують продуктивність праці персоналу [8].

Одним з найбільш ефективних шляхів встановлення об'єктивності існуючих умов та порогових значень відхилень для обґрунтування природи і цільових орієнтирів процесів становлення та нагромадження інтелектуального капіталу є застосування засобів автоматизації процесів управління для забезпечення ефективності реалізації процесів формування, розвитку та нагромадження інтелектуального капіталу підприємства. Використання певного програмного продукту дозволить скоротити терміни опрацювання вхідної інформації, якісно її перетворити, а також підвищити ефективність використання інтелектуальних ресурсів, забезпечити нарощення інтелектуального капіталу, а в його складі і організаційного.

Зарубіжні ринки пропонують такі програмні продукти з автоматизації управління організаційним капіталом, як «1С:Предприятие», «Галактика» та програмно-аналітичний комплекс «Интеллектуальный капитал».

«1С:Предприятие» дозволяє організувати єдину інформаційну систему для управління різними аспектами діяльності підприємства (управління виробництвом, основними засобами і планування ремонтів, управління фінансами, взаєморозрахунками, бухгалтерський і податковий облік і т. п.).

Облік нематеріальних активів у «1С:Предприятие» включає:

- проведення операцій модернізації нематеріальних активів;
- створення НМА власними силами;

– методи нарахування амортизації нематеріальних активів у бухгалтерському та податковому обліку;

- методику нарахування амортизації нематеріальних активів прямолінійним методом;

– методику нарахування амортизації нематеріальних активів методом зменшення залишкової вартості;

- методику нарахування амортизації нематеріальних активів методом прискореного зменшення залишкової вартості;

- методику нарахування амортизації нематеріальних активів кумулятивним методом;

- методику нарахування амортизації нематеріальних активів виробничим методом;

- методику відображення операцій з постачання програмної продукції.

Недоліки:

- картка контрагента не дуже зручна;
- можливе дублювання даних, при занесенні в базу;
- немає можливості для сортування даних.

Далі ми розглянемо основні характеристики системи «Галактика», яка розроблена корпорацією «Галактика».

Система «Галактика» призначена для автоматизації управління в корпораціях зі складною структурою, фінансово-промислових групах, а також на окремих промислових і торговельних підприємствах. Система здійснює інформаційне забезпечення керівників різних рівнів і категорій - від вищого менеджменту до керівників підрозділів, служб і ділянок. Також вона забезпечує автоматизоване виконання операцій по обліку наявності, зносу, руху, а також переоцінці нематеріальних активів підприємства.

Недоліки Системи «Галактика»:

– не має механізму визначення та контролю процедур виконання конкретних операцій або групи операцій;

– не має функцій, необхідних для забезпечення діяльності великих корпорацій (Централізоване постачання, розподіл функцій між організаціями, передача повноважень від однієї організації до іншої, взаєморозрахунки всередині корпорації і т.д.)

– система, практично, не є інтегрованою. Більшість модулів практично не пов'язане між собою, а їх зв'язок з фінансами дуже умовна, тому документи у фінансовому модулі вводяться вручну на підставі первинних документів, що призводить до розбіжності в матеріальному і фінансовому обліку.

Найбільш ефективним за критерієм ціна/якість ПЗ для покращення управління організаційним капіталом, на думку авторів статті, є ПАК «Интеллектуальный капитал». Він є інструментом для створення, зберігання, пошуку, аналізу та візуалізації даних за такими заявками: патенти на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, свідоцтва на товарні знаки та науково-технічні публікації. Патентна інформація в поєднанні з повнотекстовими науково-технічними статтями може бути використана не тільки для охорони і захисту інтелектуальної власності, а й для аналізу діяльності конкурентів, визначення технічного рівня продукції, що випускається і створення нових конкурентоспроможних технічних рішень.

Функції та можливості програми: оперативне та ефективне управління нематеріальними активами; ведення внутрішнього аудиту інтелектуальної власності; контроль прибутку від використання

інтелектуальної власності; збільшення статутного фонду підприємства; зменшення податків на прибуток від виробництва; підтримання управлінської інформації про світові тенденції розвитку галузі в режимі он-лайн; ефективне управління НДДКР, їх результатами; забезпечення правової охорони інтелектуальної власності [9].

Переваги цього програмно-аналітичного комплексу:

– Результативність. ПАК дозволяє створити базу даних патентів на різні види об'єктів промислової власності (ОПВ), раціоналізаторських пропозицій та науково-технічної інформації, поповнювати і змінювати її з урахуванням особливості роботи окремо взятої організації чи підприємства. Універсальний пошуковий апарат дозволяє проводити патентний пошук за 12 різними параметрами, забезпечуючи тим самим моментальний доступ до всієї інформації, що зберігається в базі даних, починаючи від рефератів, описів винаходів, креслень, ескізів товарних знаків і т.д., до супроводжуючих діловодство повідомлень, запитів і просто допоміжної інформації, що відноситься до заявки або до патенту.

– Легкість освоєння. Розроблений на підставі багатого досвіду (оформлення, реєстрації, придбання та передачі прав на різні ОПВ і т.п.), алгоритм ПЗ дозволяє зробити роботу з програмою простий і не вимагає від користувача високої кваліфікації. Відносно виду збереженої інформації можна відзначити те, що в простій і зручній формі, розробленої та гармонізованої з урахуванням досвіду БД провідних патентних відомств світу, міститься інформація про винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, раціоналізаторські пропозиції, публікації, рекламні проспекти та ін.

– Доступність. Програма доступна в трьох варіантах установки – будь-який клієнт має можливість вибрати необхідну модифікацію комплексу та спосіб його установки і використання – он-лайн або офф-лайн.

– Ефективність. Використання даного програмного забезпечення дозволяє досягти високого науково-технічного рівня розробок, знизити собівартість проведення науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт, скоротити терміни їх проведення та впровадження.

– Унікальність. Посадження компонентів програмно-аналітичного комплексу з налаштуванням користувацького інтерфейсу і додаткових можливостей з урахуванням профілю організації дозволяє оптимізувати роботу ПЗ відповідно до індивідуальних побажань замовника.

У роботі з об'єктами інтелектуальної власності важливою функцією є функція попередження про настання контрольних термінів подій, що вимагають реакції користувача, який формує попереджувальні повідомлення за заданим розкладом. Це в свою чергу позбавляє користувача програми від формування постійних нагадувань про терміни, які особливо проблематично відслідковувати при великих обсягах патентної діяльності.

Формування різних звітів підприємства і форм державної статистичної звітності дозволить автоматизувати процес і скоротити терміни підготовки всіляких зведених таблиць і звітів, зокрема: зведена таблиця по всіх видах об'єктів промислової власності (ОПВ) підприємства; таблиці за всіма видами ОПВ кожного структурного підрозділу; Форма 1-ОПВ, а також отримувати відомості по винахідницькій роботі кожного співробітника [9].

Конфіденційність інформації забезпечується шляхом розмежування користувача доступу до різних частин бази даних залежно від їх функцій. Особливо це важливо на стадії діловодства за поданими заявками, інформація про яких повинна бути закрыта для більшості користувачів, але при цьому зберігається можливість оперативного доступу до інших об'єктів промислової власності.

Розглянемо як саме працювати з ПАК «Інтелектуальний капітал». Основне меню роботи з програмою складається з таких елементів: «Добавить документ», «Обновить список документов», «Поиск», «Выделить все», «Сохранить в папку», «Загрузка документов», «Учетная запись», «Пакетное удаление», «Переписка», «Настройки», «Справка» і «Выход».

Меню служить для виконання команд, необхідних для роботи з програмою. Команди об'єднані в групи, назви груп і складають рядок програми. Вибір мишею будь-якого з пунктів меню відкриває список команд, що входять в це меню. Наприклад, в елементі меню «Добавить документ» знаходяться такі команди: «Изобретение», «Полезная модель», «Промышленный образец», «Товарный знак», «Научно-техническая информация», «Рационализаторское предложение».

Для створення нового документа вибираємо потрібну команду, заповнюємо всі необхідні рядки. Наприклад, виділяємо «Изобретение», а потім вписуємо інформацію і ще можемо додати креслення, матеріали заявки і додаткові відомості. Після цього натискаємо кнопку «Сохранить» і даний документ буде доданий до загального списку і відобразиться в кінці.

Також даний програмно-аналітичний комплекс містить дуже зручну пошукову систему завдяки якій можна знайти необхідну інформацію за допомогою таких критеріїв пошуку: «Название документа», «Номер документа», «Дата публикации», «Страна», «Автор», «Заявитель» та ін.

Команда «Выделить все» дозволяє видалити все за допомогою кнопки «Пакетное удаление».

Збереження даних документів відбувається в папку «Сводная таблица», «Экспорт документов», «Сохранение обновлений» і «Отчеты по ГОСТу». Кнопка «Сводная таблица», дає можливість переглянути документи у вигляді таблиці. Аналогічно можна здійснити експорт документів і створити звіт (з графіками та діаграмами за необхідності) та інші дії [9].

Завантаження документів здійснюється з інтернету або оновлень.

Крім цього можемо переглянути і відредагувати особисту інформацію про тих людей, які входять в програмно-аналітичний комплекс.

Також доступний розділ «Переписка», де переглядається листування з зовнішніми контактами і здійснюється відслідковування усіх необхідних термінів, які закінчуються по даних документах. Програма буде повідомляти користувача, коли терміни підходять до кінця. Зеленим буде виділено ті дати, з якими можна ще позувати, жовтим – необхідно виконувати і червоним, які вже на грані або прострочені.»

У розділі «Настройки», вибравши команду «Управление людьми» переглядається інформація про власників, авторів, власників по патенту і патентів по автору.

Розділ «Справки», який крім того, що містить інформацію про програму, тут можна подивитись як виконується пошук в різних базах даних з наочними прикладами, а також дізнатись вартість закордонного патентування.

Отже, ПАК «Интеллектуальный капитал» забезпечить покращення управління ОК на підприємстві та підвищить його інноваційну спрямованість, а також інвестиційну привабливість, що дозволить підприємству залучати фінансові ресурси із зовнішніх джерел, а також мобілізувати внутрішні фінансові резерви та оперативно вирішувати проблему фінансування антикризових заходів і швидше завершити оздоровлення фінансово-господарського стану підприємства та здійснити хоча й неоднозначний, але в цілому надзвичайно позитивний вплив на діяльність підприємства.

Висновки. Авторами проаналізовано такі автоматизовані засоби управління ОК: «1С: Предприятие», «Галактика», ПАК «Интеллектуальный капитал». Визначено їх основні переваги та недоліки і обґрунтовано програмно-аналітичний комплекс «Интеллектуальный капитал» як найкращий ПЗ, що сприяє удосконаленню управління організаційним капіталом.

Література

1. Базилевич В. Д. Интеллектуальная собственность / В. Д. Базилевич. – Київ, 2007. – 120 с.
2. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал / Э.Брукинг ; пер. с англ. / под. ред. Л. Н. Ковалик. – СПб : Питер, 2001. – 288 с.
3. M.S. Malone, L. Edvinsson, Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower, N. Y.: Harper Business, 1997. 225 p.
4. Возняк Г. Интеллектуальный капитал підприємств: проблеми ідентифікації та оцінки / Г. Возняк, Л. Бенюк // Вісник Львів. УН-ТУ. – 2009. – № 41. – Т. 2. – С. 115–123.
5. Білоус Н. Б. Структуризація інтелектуального капіталу підприємства / Н.Б. Білоус // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. – 2007. – Вип. 17.8. – С. 178–183.
6. Бояринова К. О., Интеллектуальный капитал як інструмент інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / К. О. Бояринова, Т. М. Бацалай // Проблеми системного підходу в економіці. – 2009. – № 4. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_4/Bacalay_409.htm.
7. Чухно А. А. Интеллектуальный капитал: сутність фірми і закономірність розвитку / А. А. Чухно // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 42–47.
8. Азарова А.О. Аналіз дефініцій організаційного капіталу підприємства / А. О. Азарова, Т. В. Остапчук // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки». – 2015. – № 3, Т. 1. – С. 25–28.
9. Пак Е. Программно-аналитический комплекс «Интеллектуальный капитал» / Е. Пак. – М., 2014. – С. 196–198.

References

1. Bazylevych V. D., Intellectualna vlasnist, Kyiv, 2007, No. 47, pp. 13-18-94 - 97.
2. Bruking E. Intellektualnii kapital; per. s angl. ; pod. red. L. N. Kovalik, Piter, Nauka, 2001, 288 p.
3. Edvinsson L., Malone M.S. Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower. N. Y., Harper Business, 1997, 225 p.
4. Vozniak H. Intellektualnyi pidpriemstv: problemy identyfikatsii ta otsinky, Visnyk Lviv. UN-TU, 2009, No. 41, pp. 115-123.
5. Bilous N. B., Strukturyzatsiia intellektualnoho kapitalu pidpriemstva, Naukovyi visnyk natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy, 2007, No. 17, pp. 178-183.
6. Boiarynova, K. O., Intellektualnyi kapital yak instrument innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva / K. O. Boiarynova, T. M. Batsalai // Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi. – 2009. – № 4. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_4/Bacalay_409.htm.
7. Chukhno A. A. Intellektualnyi kapital: sutnist firmy i zakonirnist rozvytku, Ekonomika Ukrainy, 2002, No. 11, pp. 42-47.
8. Azarova A.O., Ostapchuk T. V., Analiz defynitsii orhanizatsiinoho kapitalu pidpriemstva, Herald of Khmelnytskyi National University. Reconomical sciences, 2015, No. 3, T. 1, pp. 25-28
9. Pak E., Prohrammno-analytycheskyi kompleks «Yntellektualnyi kapytab», M., 2014, pp.196-198.

Надійшла 05.08.2015; рецензент: д. е. н. Мороз О. В.